

Ks. STANISŁAW DZIEKOŃSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

s.dziekonski@uksw.edu.pl

ORCID: orcid.org/0000-0002-5243-2628

Recenzja naukowa książki: *Funkcjonowanie szkoły i jej podmiotów wobec wyzwań cywilizacyjnych – teoria, badania, projektowanie zmian*, tom I, red. K. Chałas, M. Buk-Cegielka, Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2021, ss. 227.

Elementem charakterystycznym ostatnich dziesięcioleci jest gwałtowny rozwój mediów elektronicznych. Mówi się wręcz o ewolucji elektronicznej. Ciągłe doświadczamy dynamicznej ekspansji technologii informacyjno-komunikacyjnych. Procesy te nabrały tak wielkiego znaczenia, że czas, w jakim żyjemy, jest określany epoką informacji, zwanej też informatyczną. Nowe media dokonały przeobrażeń prawie we wszystkich dziedzinach naszego życia, tak w wymiarze indywidualnym, jak i społecznym. Inaczej niż kilkanaście lat temu wygląda uczenie się, praca, a nawet spędzanie wolnego czasu. Wykształtowała się nowa forma organizacji życia – „społeczeństwo informacyjne”, posiadające ogromne, a w wielu wypadkach nawet nieograniczone możliwości w zakresie:

- dostępu do informacji, usług i rozrywki na życzenie;
- interakcji i swobodnego operowania danymi;
- przeprowadzania rozmaitych operacji na odległość;
- komunikowania w dowolnej chwili i z dowolnego miejsca świata połączonego w wirtualną całość za pomocą sieci telekomunikacyjnej.

Podstawowymi mechanizmami funkcjonowania współczesnego społeczeństwa stają się techniki wytwarzania, przetwarzania, przechowywania i przekazywania informacji. Szczególnie ważną rolę odgrywają dziś technologie związane z Inter-

netem. Ta globalna sieć komunikacyjna zyskała na znaczeniu od początku lat dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku, kiedy został stworzony język komputerowy łączący teksty, obrazy i dźwięki – HTML (Hypertext Markup Language). Od tego czasu pojawiła się możliwość lokowania w Internecie baz danych (stron internetowych, witryn, websites), interaktywnie dostępnych dla każdego odbiorcy, niezależnie od jego miejsca pobytu, o ile oczywiście miejsce to pozostaje w granicach funkcjonowania układu telekomunikacyjnego. Coraz bardziej aktywną rolę w tak kształtowanych formach komunikowania społecznego zaczął odgrywać odbiorca komunikatu, który stawał się równocześnie inicjatorem, koordynatorem i beneficjentem wydarzeń komunikacyjnych. Komunikowanie internetowe wypiera telewizję, uznawaną do niedawna za medium posiadające największe znaczenie społeczne. Innowacje te poważnie wpływają na relacje pomiędzy sferą publiczną i prywatną¹. Znaczenie tych procesów przybrało na sile zwłaszcza w okresie pandemii, która – zdaniem wielu osób wprowadziła nas w pełni w cywilizację cyfrową. Zdalna praca, kształcenie na odległość, w wielu przypadkach stały się najważniejszym, by nie powiedzieć jedynym sposobem realizacji zadań spoczywających na poszczególnych instytucjach. Powszechną stała się opinia, że nie ma powrotu do tego, co było wcześniej. Wobec tego wiele uwagi poświęca się rozwojowi technologii cyfrowych, wskazując na ich podstawowe znaczenie nie tylko obecnie, ale przede wszystkim w przyszłości. Sytuacja wywołana pandemią pokazała jednak, że rozwój technologii cyfrowych niekoniecznie musi sprostać temu, co nazywamy szczęściem człowieka. To właśnie w tym czasie, kiedy skala zastosowania nowych rozwiązań w komunikacji cyfrowej została znacząco poszerzona, dramatycznie wzrosła liczba osób potrzebujących pomocy nie tylko psychologicznej, ale też psychiatrycznej. Czas ostatnich kilkunastu miesięcy wyraźnie upomniał się o pogłębioną refleksję nad tym, kim jest człowiek, od czego zależy jego szczęście, co najbardziej wyróżnia go spośród innych. Pytania te są szczególnie ważne w perspektywie edukacji młodego pokolenia, realizowanej między innymi w warunkach szkolnych. Dlatego też z wielkim uznaniem należy się odnieść do prezentowanych w recenzowanej publikacji badań z zakresu funkcjonowania szkoły i jej podmiotów. Wśród autorów znaleźli się uznani profesorowie pedagogiki i doktoranci. Warto podkreślić, że inicjatywa przygotowania publikacji zrodziła się podczas I Ogólnopolskiego Forum Doktorantów Pedagogiki Szkolnej i Aksjologii Pedagogicznej w Instytucie Pedagogiki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, którego organizatorem była Katedra Dydaktyki, Edukacji Szkolnej i Pedeutologii. W jednej publikacji znalazły się więc teksty przygotowane przez iluminarzy polskiej pedagogiki i młodych, wchodzących w arkania nauki ludzi, dla których epoka cyfryzacji jest czymś naturalnym i znanym od dzieciństwa.

¹ http://czytelnia.onet.pl/0,1090862,do_czytania.html (11.05.2007).

Zakres merytoryczny recenzowanej publikacji jest szeroki. Opracowanie składa się z dwóch części. W pierwszej z nich przedstawione zostały zagadnienia w perspektywie metodologicznej. Prof. Bogusław Śliwerski przybliżył tematykę związaną z realizacją badań naukowych nad demokratyzacją szkolnictwa publicznego w Polsce w latach 1989–2015. Wartością dodaną prezentowanego ujęcia jest częściowo autoetnograficzne podzielenie się warsztatem badawczym. W odtwarzaniu etapów badań autor bardzo czytelnie ukazał swoje zaangażowanie w roli pracownika naukowo-dydaktycznego, ale też wybranego przez rodziców przewodniczącego pierwszej w Łodzi Społecznej Rady Szkoły przy Szkole Podstawowej nr 37 (lata 1989–1996). W opracowaniu prof. Krystyny Chałas zostały przybliżone obszary i wyniki prowadzonych przez autorkę badań o charakterze teoretyczno-empirycznym, połączonym z badaniami projektowo-wdrożeniowymi. Badania te, związane z aksjologicznymi podstawami edukacji szkolnej, wpisują się w pedagogikę personalistyczną, pedagogikę szkolną, aksjologię pedagogiczną i dydaktykę. Prezentowane ujęcia, jak słusznie zauważa autorka publikacji, niewątpliwie inspirują młodych badaczy do wejścia w prezentowaną przestrzeń badawczą, by zgłębić problematykę, która w wielu obszarach została opracowana częściowo.

W drugiej części, na którą składają się cztery rozdziały, zostały zaprezentowane zagadnienia stanowiące przedmiot badań doktorantów. W rozdziale pierwszym zostały przybliżone aktualne problemy o charakterze globalnym, związane głównie z sytuacją pandemiczną w Polsce i na świecie. Szczegółowe kwestie dotyczą:

- znaczenia i sposobów realizacji poszczególnych funkcji szkoły w dobie Covid-19 (Ewelina Szlachta i Kamila Kosiak);
- tranzytacji ze szkoły na rynek pracy w warunkach Sars-CoV-2 (Anna Oleszczyk);
- częstotliwości i sposobów korzystania ze smartfonów przez studentów w dobie pandemii Covid-19 wraz ze wskazaniem sposobów na poprawę higieny cyfrowej wśród młodzieży akademickiej (Kamil Roman).

W rozdziale drugim ukazano zakresy badań dotyczące nauczyciela i ucznia w procesie wychowawczo-dydaktycznym szkoły w perspektywie aksjologicznej. Szczegółowe kwestie dotyczą:

- przykładów zastosowania nowoczesnych narzędzi podczas lekcji (Beata Semków-Nędza);
- tutoringu szkolnego jako metody wspierania podopiecznego w jego rozwoju (Dagmara Kolasa);
- planów życiowych młodzieży w świetle celów wychowania personalistycznego (Justyna Horbowska);
- funkcji wartości odpowiedzialności w integralnym rozwoju człowieka (s. Iwona Lis);

- godności rolnika w oczach współczesnej młodzieży szkolnej (Albert Szulczyński);
- sposobów przekazywania dzieciom wiedzy technicznej w warunkach domowych (Jan Amos Jelinka i Joanna Wrótniak).

Rozdział trzeci dotyczy pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Zostały tutaj przybliżone następujące zagadnienia:

- szanse i zagrożenia płynące z wykorzystywania nowoczesnych technologii w edukacji i terapii osób z niepełnosprawnością intelektualną (Mateusz Smieszek);
- znaczenie edukacji zdrowotnej wśród osób przewlekle chorych (Marzena Jakubowska);
- znaczenie aktywności muzycznej w osiągnięciach edukacyjnych uczniów (Maria Karwowska).

Rozdział czwarty poświęcony jest analizie zagadnień z zakresu pedeutologii i edukacji ustawicznej. Bardziej szczegółowo zostały zaprezentowane zagadnienia:

- rola nauczyciela w życiu człowieka według badanej młodzieży gimnazjalnej (Małgorzata Czapla);
- postrzeganie sukcesu zawodowego przez nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej (Marta Buk-Cegiełka);
- związek pomiędzy uczestnictwem w zajęciach z muzykoterapii kobiet, a procesem stawania się dorosłym (Agnieszka Łuciuk-Wojczuk).

W opracowaniu zastosowano różne metody, w wielu przypadkach sięgając do badań empirycznych. Prezentowany przez poszczególnych autorów warsztat metodologiczny jest właściwy dla badań prowadzonych w pedagogice.

Reasumując, oceniana publikacja zawiera bardzo bogaty w treści materiał. Niewątpliwie, redaktorzy i autorzy recenzowanego dzieła wyszli ze słusznego założenia – o czym informują we wstępie że szkoła i zachodzące w niej zjawiska oraz procesy powinny być przedmiotem teoretycznych analiz, badań empirycznych, poszukiwań sposobów praktycznych rozwiązań wzmacniania i dynamizowania jej funkcji. Zachodzące zaś w szkole zmiany są zagadnieniem badawczym bardzo złożonym ze względu na dynamiczne przeobrażenia przestrzeni zewnętrznej szkoły: zmian ustrojowych, politycznych, społeczno-kulturowych. Niniejsza publikacja włącza się w dysputę nad pedagogiką szkolną, pedagogiką szkoły, pedagogią szkoły, teorią szkoły, kulturą szkoły, szkołą jako organizacją twórczą. Prezentowane ujęcia są ważne dla opracowania nowych paradygmatów edukacyjnych, jakich domaga się cywilizacja oparta na technologiach informacyjno-komunikacyjnych.